

№ 43 (588)
Лістапад 2015 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

☞ **Спадчына ў небяспецы: капліца па вул. Урыцкага –**
стар. 2

☞ **Навуковая канферэнцыя: Нікіфароўскі і віцебская даўніна –**
стар. 3

☞ **Лёс святара: служэнне і стаўленне да старадаўніх святыняў –**
стар. 5

11 лістапада ў бібліятэцы № 11 г. Мінска адбылося літаратурнае свята, прысвечанае 133-годдзю з дня нараджэння Якуба Коласа

Напалеон Орда займеў музей

Музей Напалеона Орды адкрыўся напачатку лістапада ў вёсцы Варацэвічы Іванаўскага раёна, дзе некалі знаходзіўся маёнтак сям'і мастака.

Амаль дзесяць гадоў у вёсцы працавала карцінная галерэя, а цяпер з'явіўся цэлы музейны комплекс, які складаецца з пяці залаў. Першая прысвечаная дзяцінству мастака і кампазітара, другая – яго шматграннай дзейнасці, трэцяя і чацвёртая – спадчыне Н. Орды. Праўда, у музеі экспануюцца толькі копіі твораў мастака, бо арыгіналы пасля яго смерці былі адвезеныя ў Польшчу. Але аўтэнтычныя прадметы той эпохі ў музеі таксама ёсць.

Азнаёміцца з экспазіцыяй новага музея наведнікі змогуць толькі ў наступным годзе.

Паводле паведамлення сайту Belarus.by

Багаты ўраджай «Каласавінаў»

Сёлета адзначаецца 133-я гадавіна з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Традыцыйна Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа зладзіў чарговае, ужо трыццатае, літаратурна-музычнае свята «Каласавіны».

Пачалося 3 лістапада з навуковай канферэнцыі, прысвечанай 70-годдзю Вялікай Перамогі і 90-годдзю паэмы «Сымон-музыка». Пачынаючы з 1985 г. кожную восень у дзень нараджэння паэта яго дом-музей збірае навукоўцаў з мэтай даследавання і ўсебаковай прапаганды творчасці Песняра. Традыцыйна ў канферэнцыі ўзялі ўдзел навукоўцы з розных рэгіёнаў Беларусі, супрацоўнікі Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, сталічных і абласных ВНУ, музеяў, а таксама госці з Расіі, Украіны і Літвы.

У той жа дзень адбылася цырымонія ўскладання кветак да помніка Якубу Коласу, прайшла відэаканферэнцыя з Цэнтральнай гарадской бібліятэкай г. Валгаграда, якая таксама адзначае дзень нараджэння беларускага паэта шматлікімі культурнымі мерапрыемствамі. Пазней адбылася творчая сустрэча з пісьменнікамі Беларусі, Расіі, Літвы.

На наступны дзень удзельнікі свята наведлі мемарыяльныя сядзібы Акінчыцы, Альбучы і Смольня, усклалі кветкі да помніка Якубу Коласу ў вёсцы Мікалаеўшчына Стаўбцоўскага раёна. Скончыліся «Каласавіны» літаратурна-музычным святам «То не музыка – натхненне» ў Доме культуры г. Стоўбцы.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Спадчына ў небяспецы

Ці захаваемца капліца?

У Віцебску па вул. Урыцкага, 45 знаходзіцца двухпавярховы будынак – пера-

будаваная капліца Дунінаў-Слепсцяў 1859 г. Збудаванне знаходзіцца на ба-

Капліца Дунінаў-Слепсцяў на фота 1950-х гадоў

Сучасны выгляд будынка

лансе Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П.М. Машэрава і плануецца пад дэмантаж як аварыйнае. Рамонт будынка па выніках інжынерна-тэхнічных вышуканняў прызнаны немэтазгодным, бо ва ўладальніка няма грошай на гэта.

Грамадскае аб'яднанне «Беларускае добраахвотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры» (БДТАПГіК) звярнулася да кіраўніцтва Віцебскай вобласці, ВДУ імя П.М. Машэрава і Віцебскага гарвыканкама з просьбай разгледзець магчымасць перадачы нашай арганізацыі капліцы як маёмасці, што неэфектыўна выкарыстоўваецца.

Таварыства прымае на сябе абавязак распрацаваць уласным коштам разам са сваімі партнёрамі праектна-каштарысную дакументацыю па рэстаўрацыі і рэканструкцыі будынка, канцэпцыю яго функцыянальнага прызначэння, арганізаваць збор спонсарскіх пазабюджэтных сродкаў для фінансавання працаў, паралельна з арганізацыяй гэтых працаў.

Ужо на стадыі разгляду запыту БДТАПГіК па перадачы на яго баланс будынка былой капліцы Дунінаў-Слепсцяў 1859 г. спецыялісты архітэктурнай секцыі Таварыства гатовыя распрацаваць цягам каляндарнага месяца перадпраектную інвестыцыйную прапанову рэстаўрацыі і рэканструкцыі будынка і ўзгадніць гэтую прапанову з кіраўніцтвам вобласці, універсітэта і горада.

Антон АСТАПОВІЧ,
старшыня БДТАПГіК

Сустрэча з Тамарай Мазур

У кастрычніку ў Мастоўскай раённай бібліятэцы адбылася творчая сустрэча з Тамарай Мазур, таленавітай беларускай паэткай, сябрам Саюза пісьменнікаў Беларусі, лаўрэатам прэміі імя А.І. Дубко Гродзенскага аблвыканкама «За творчыя дасягненні ў галіне культу-

ры і мастацтва» ў намінацыі «Пісьменнік года – 2013». Друкавалася яна і ў «Краязнаўчай газеце».

Паэтка расказала пра сябе і сваю творчасць. У выкананні аўтаркі прагучалі вершы са зборніка «Люблю цябе, мая старонка», што выйшаў да юбілею горада Ваўкавыска. Тамара Міхайлаўна з вялікай пяшчотай і любоўю зачытвала вершы пра Беларусь, родныя мясціны. Асабліваю зацікаўленасць у прысутных выклікалі вершы пра каханне са зборніка «Пакуль кахаю...», напісаныя ў розных перыяды жыцця.

Уласныя вершы прачыталі мясцовыя паэты Зінаіда Біліда, Галіна Васілеўская і Галіна Улановіч.

Творчая сустрэча з Т. Мазур атрымалася цёплай і шчырай. А на памяць паэтка пакінула запіс у Гасцявой кнізе.

Вольга КОРШУН,
метадыст Мастоўскай
раённай бібліятэкі

Т. Мазур

Л. Улановіч, Т. Мазур, Г. Васілеўская і З. Біліда

На тым тыдні...

✓ 10 лістапада ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў адкрылася выстаўка плакатаў «Гет у арыгінале» вядомага польскага мастака беларускага паходжання Яўгеніуша Гета Станкевіча (1942 – 2011). Праект падрыхтаваны Польскім інстытутам у Мінску.

Плакаты Я.Г. Станкевіча, прадстаўленыя на выстаўцы, настолькі яркія і самадастатковыя, што не па-

трабуюць каментарыяў і подпісаў. Мастак заўсёды здзіўляў сваёй арыгінальнасцю, незвычайным умемем спалучаць рэчы неспалучальныя, цягай да эксперыментаў.

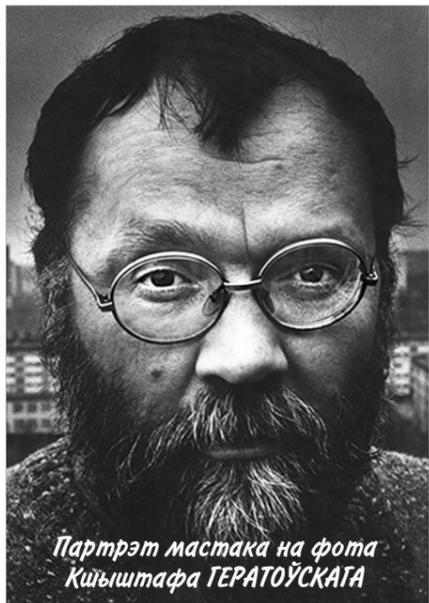
✓ 10 лістапада ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры», што ў Палацы Рэспублікі, адкрылася фотавыстаўка Георгія Капуснікава «Бездна». Яе аўтар кажа, што савецкія шахцёры часта

былі героямі хранікальных кадраў, але сёння пра іх узгадваюць нячаста. Мала хто ведае, што яны працавалі ў вялікіх гарадах, будавалі не толькі метро, але і камунальныя тунэлі. Гэтыя старыя бетонныя скляпенні яшчэ доўгія гады будуць глядзець чорнай безданню, падобнай на тую, што ёсць у кожным з нас, лічыць Г. Капуснікаў.

✓ 11 лістапада ў Нацыянальным гістарычным музеі адбылася прэзентацыя выставачнага праекта «Гандаль Беларусі на шляху гісторыі». Экспазіцыя дэманструе асноўныя этапы развіцця гандлю, яго ролю ў палітычным, эканамі-

чным і культурным жыцці нашай краіны. Гэта вытокі гандлю на старабеларускіх землях, асаблівасці яго развіцця ў часы натуральнай гаспадаркі, у перыяд рынкавых капіталістычных адносінаў, сістэма гандлю ў савецкі час.

✓ 12 лістапада ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў адкрылася выстаўка фотапрацаў Генадзі Родзікава «Градус цвета». Яна з'яўляецца не столькі рэтраспекцыяй апошніх дзесяці гадоў працы фотамастака, колькі азнаямленнем гледачоў з эксперыментамі з колерам у фатаграфіі.

Партрэт мастака на фота
Кішыштафа ГЕРАТОЎСКАГА

Jerzy Stanek, Spiral, 2014, акрыл, папер

падпісныя індэксы:
індывідуальны - 63320
ведомасны - 633202

Сябры! Ідзе падпіска на «Краязнаўчую газету» на 1-е паўгоддзе 2016 г. Не адкладайце падпіску на апошні дзень, калі ласка!

Навіны агратурызму

Нядаўна ў сядзібе «Бусліны маёнтка» у вёсцы Бытча (Барысаўскі раён) з'явілася новая турыстычная паслуга – экскурсія па музеі цялесных пакаранняў. У музеі ёсць манекен ката, крэсла для катаванняў, плечавыя і нажныя калодкі, а таксама вежа, стылізаваная па аналогіі з месцам, дзе быў прыкаваны герой старажытнагрэчаскай міфалогіі Праметэй.

Акрамя музея цялесных пакаранняў у сядзібе дзейнічае музей побыту, музей грошай, дзе можна пабачыць узоры грашовых адзінак, што мелі хаджэнне на тэрыторыі Беларусі ў розныя гады.

У Астравецкім раёне Гродзенскай вобласці будзе створаны водна-балотны заказнік «Белы мох». Яго ствараюць для захавання ў натуральным стане каштоўных леса-балотных экалагічных сістэм, а таксама ўнесены у Чырвоную кнігу дзікарослых раслінаў і дзікіх жывёлаў, месцаў іх пражывання. Цягам шасці месяцаў заказнік будзе зарэгістраваны, на яго межах усталяюць спецыяльныя інфармацыйныя знакі.

Напрыканцы кастрычніка ў аграсядзібе «Залессе» Пружанскага раёна прайшоў трэці «Савіны фэст», у якім узялі ўдзел

навукоўцы і аматары прыроды. Хутар Залессе размешчаны побач з унікальным водна-балотным комплексам «Дзікае», акружаны з усіх бакоў лесам. У гэтых лясах водзіцца неймаверная колькасць птушак, але сімвалам фестывалю была выбраная сава, якая рэдка сустракаецца ў Еўропе. А ў Белавежскай пушчы жывуць практычна ўсе віды соваў, якія сустракаюцца ў Беларусі.

Госці фэсту мелі магчымасць даведацца шмат новага пра вушастую саву, якая сёння стала птушкай года. Арнітолагі з Беларусі і Польшчы падзяліліся вопытам па ўліку і кальцаванні гэтых птушак, пад час прагулкі па запаветным лесе Белавежскай пушчы навушчылі чуюць гэтых птушак і дапамагалі разгледзець іх у цемры.
Паводле інфармацыі арганізатараў

5 лістапада ў Віцебскай абласной бібліятэцы прайшла Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 170-годдзю з дня нараджэння даследчыка і краязнаўца Мікалая Нікіфароўскага.

Яшчэ адна згадка пра Мікалая Нікіфароўскага

Н. Шаркоўская

ліла Наталля Шаркоўская, вядучы навуковы супрацоўнік Віцебскага абласнога краязнаўчага музея, у дакладзе «М.Я. Нікіфароўскі як першы даследчык археалагічных "ганчарных тэракотаў Віцебска"». Дзякуючы музею ўдзельнікі мерапрыемства змоглі пабачыць рэшткі гэтых тэракотаў.

Згадчыца аддзела краязнаўчай літаратуры і бібліяграфіі Ларыса Рагачова расказала, што існуе толькі тры экзэмпляры вышэйзгаданай кнігі М. Нікіфароўскага. Два з іх – у Навуковай бібліятэцы Віленскага дзяржаўнага ўніверсітэта і Бібліятэцы Акадэміі навук Літвы. Трэці асобнік знаходзіцца ў аддзеле рэдкай кнігі Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П.М. Машэрава. А для шырокага кола чытачоў кніга змешчана ў электронным выглядзе на сайце ўніверсітэта. А на сайце бібліятэкі можна пабачыць электронныя варыянты кніг «Нарысы протанароднага жыцця-быцця ў Віцебскай Беларусі і апісанне прадметаў штодзённасці (этнаграфічныя дадзеныя): з геаграфічным выглядам Віцебскай губерні і чатырма царцажамі ў тэксце» 1895 года выдання, «Нячысцікі: Збор протанародных у Віцебскай Беларусі паданняў пра нячыстую сілу» 1907 года.

– Было прыемна назіраць, як на перапынках і пасля канферэнцыі ўдзельнікі дзяліліся ўражаннямі, як зацікаўлена абмяркоўвалі некаторыя пытанні дакладаў, як тут жа нараджаліся прапановы аб новых сумесных праектах, – расказала Л. Рагачова. – І тое, што яшчэ раз мы звяртаем увагу на Мікалая Нікіфароўскага, славу тага краязнаўцу, даследчыка этнаграфіі і фальклору, ужо вялікая справа.

Надзея
ЗУЕВА

Т. Адамян

Л. Рагачова

Палажэнне аб конкурсе

«...І, здавалася, жывое нешта йшло ад гэтых струн...»,
прымеркаваным да 90-годдзя паэмы Якуба Коласа «Сымон-музыка»

1. Агульныя палажэнні

1.1. Конкурс «...І, здавалася, жывое нешта йшло ад гэтых струн...» (далей – Конкурс) праводзіцца з нагоды 90-годдзя паэмы Якуба Коласа «Сымон-музыка».

1.2. Арганізатар Конкурсу – Установа «Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа» (далей – Музей).

1.3. Конкурс праводзіцца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

1.4. Удзельнікі Конкурсу – усе жадаючыя.

1.5. Дасылаючы работы на Конкурс, удзельнікі пацвярджаюць сваю згоду на ўмовы дадзенага Палажэння.

1.6. У Конкурс прадугледжаны наступныя намінацыі і тэмы:

Літаратурны конкурс

«Маё натхненне – паэма Якуба Коласа «Сымон-музыка»»

«Пайшоў Сымон сваёй пуцінай, бо ён прыроджаны Пясянр»

«Сымон і Ганна: ці ёсць месца сапраўднаму пачуццю ў XXI стагоддзі?»

Конкурс выяўленчага мастацтва (малюнак, скульптура, паштоўка, пано, калаж, вырабы hand-made)

«Маё натхненне – паэма Якуба Коласа «Сымон-музыка»»

«Сымонавы казкі ў малюнках («Песня аб званох», «Казка пра дуб і жалудок», паданні княжэцкага замка»)

«Пайшоў Сымон сваёй пуцінай, бо ён прыроджаны Пясянр»

Музычны конкурс

«Маё натхненне – паэма Якуба Коласа «Сымон-музыка»»

«І спяваў ён так прыўдала, што аж неба замірала, і зямля ўся замаўкала...».

2. Мэты і задачы конкурсу

2.1. Выхаванне любові і цікавасці да беларускай літаратуры.

2.2. Папулярызацыя творчасці Якуба Коласа.

2.3. Прыцягненне ўвагі да значных дат у біяграфіі Якуба Коласа.

2.4. Выяўленне, падтрымка і заахвочванне таленавітай моладзі.

2.5. Папулярызацыя дзейнасці Музея.

3. Парадак правядзення конкурсу і па-трабаванні да конкурсных работ

3.1. На Конкурс прымаюцца творчыя работы, прысвечаныя паэме Якуба Коласа «Сымон-музыка».

3.2. Прыём конкурсных работ ажыццяўляецца з 3 лістапада 2015 да 4 студзеня 2016 года (уклучна).

3.3. Да ўдзелу ў Конкурсе прымаюцца індывідуальныя творы ўдзельнікаў. У выпадку, калі дасылаюцца творы калектыву з двух і больш чалавек, такія калектывы разглядаюцца як адзін удзельнік.

3.4. Для правядзення Конкурсу складаецца Аргкамітэт у наступным складзе: Казакевіч М.М. – загадчык аддзела навуковай прапаганды, Казловіч І.М. – вядучы навуковы супрацоўнік, Кузьбар Д.А. – навуковы супрацоўнік Музея.

3.5. Для ацэнкі дасланных конкурсных работ ствараецца журы ў складзе запрошаных пісьменнікаў, дзеячаў культуры, вучоных-кола-сазнаўцаў, членаў творчых арганізацый. Склад журы будзе абвешчаны напярэдадні аб'яўлення вынікаў Конкурсу.

3.6. Да разгляду на Конкурс прымаюцца творчыя работы, адпраўленыя па пошце, на электронную скрыню альбо дастаўленыя на адрас Музея не раней даты аб'яўлення аб пачатку прыёму работ на Конкурс і атрыманыя не пазней указанай у п. 3.2 даты завяршэння прыёму работ.

3.7. Прыём конкурсных работ і рэгістрацыя ўдзельнікаў праводзіцца Аргкамітэтам Конкурсу.

3.8. Для конкурсных работ усталёўваецца наступны аб'ём: на літаратурны конкурс: для празаічных твораў – не больш за адзін друкаваны аркуш (40 000 знакаў з прабеламі), для вершаваных твораў – не больш за 250 радкоў, для мастацкіх і музычных твораў – аб'ём не абмежаваны.

3.9. Творы прадастаўляюцца ў друкаваным альбо напісаным ад рукі выглядзе шляхам адпраўкі на паштовы адрас Музея (220012, г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5) альбо ў электронным выглядзе ў фармаце на электронную скрыню Музея (konkurs_kolasmuseum@tut.by).

3.10. Разам з конкурснай работай удзельнік павінен даслаць:

- ✓ свае прозвішча і імя;
- ✓ месца працы альбо навучання;
- ✓ паштовы адрас;
- ✓ электронны адрас (пры наяўнасці);
- ✓ мабільны ці стацыянарны тэлефон.

3.11. Творы, дасланыя на Конкурс, не рэцэнзуюцца. У перапіску з аўтарамі журы не ўступае і рукапісы не вяртае.

3.12. Аргкамітэт пакідае за сабою права адхіляць работы, якія не адпавядаюць тэматыцы і мастацкаму ўзроўню Конкурсу.

4. Падвядзенне вынікаў конкурсу і ўзнагароджанне пераможцаў

4.1. Узнагароджанне праходзіць па трох асноўных намінацыях:

- Літаратурны конкурс
- Конкурс выяўленчага мастацтва
- Музычны конкурс.

4.2. Журы Конкурсу мае права заснаваць дадатковыя прызы і намінацыі.

4.3. Журы пакідае за сабою права не прысуджаць 1-е, 2-е і 3-е месцы ў кожнай з намінацый.

4.4. Пераможцы Конкурсу па кожнай намінацыі ўзнагароджваюцца запрашальным білетам на наведванне музея і ўсіх яго мерапрыемстваў на працягу 2016 г., дыпламам і каштоўнымі прызамі.

4.5. Усе ўдзельнікі Конкурсу адзначаюцца падзякамі і памятнымі сувенірамі.

4.6. Вынікі Конкурсу агучваюцца падчас цырымоніі ўзнагароджвання пераможцаў і ўдзельнікаў Конкурсу і размяшчаюцца на афіцыйным сайце Музея www.yakubkolos.by.

4.7. Час і месца правядзення цырымоніі ўзнагароджвання будучы абвешчаны дадаткова.

Надзела вянок і пайшла ў танок...

Я люблю народныя танцы. Ды і хто іх не любіць? У добрай кампаніі ды пад гармонік, а калі пашанце, то і са скрыпкай, з бубнам ды іншымі інструментамі... Вальс і кравак, «Лявоніха» і полечка, ды з прыпеўкамі – і ногі самі танцуюць! Апошнім часам у Мінску мы, аматары патанчыць, мелі шмат магчымасцяў сябе паказаць і на людзей паглядзець.

Але цяпер я живу ў пасёлку Крупскі, і сюды яшчэ не прыйшла мода ладзіць вечарыны народнага танца. А танцаваць вельмі хочацца! Толькі раз на тыдзень (часцей не атрымаецца) прыязджаю ў Мінск, у Школу традыцыйнага мастацтва гурта «GUDA» на заняткі да Міколы Козенкі – не магу іх прапусціць!

Пасля чарговай гастрольнай паездкі (гэтым разам у Рыгу) я запрасіла сяброў ў Крупкі на выхадныя, каб пабыць разам, пачаставацца вясковымі прысмакамі і, вядома, патанцаваць ды паспяваць. Запрасіла і нашага гарманіста Уладзіміра, які ўжо шмат разоў іграў нам на розных імпрэзах у Беларусі, а таксама ў Польшчы і Прыбалтыцы. Уладзімір сам родам з Крупскага раёна і ўжо меў думку неяк зладзіць там танцы. І раз так, то чаму ж трэба танчыць у

хаце? Я вырашыла зазірнуць у мясцовы сельскі клуб, тым больш што пры ім ёсць творчы калектыў «Крупчанка».

Не ведаю, ці парадавала я работнікаў клуба, але, відавочна, здзівіла. «Не пракаціць», – сказала самая маладая супрацоўніца ў кароценькай спадніцы і на высокіх абцасах. «А ці любіце вы самі танцаваць?» – пытаюся. Жанчыны крыху разгубіліся, але казалі, што любяць. «То запрашаю да мяне ў хату патанцаваць разам з маімі сябрамі! Будзеце маімі гасцямі». Але потым вырашылі ўсё ж такі зладзіць сустрэчу ў клубе.

І вось у нядзелю, прычудова-ным надвор'ем – было акурат бабіна лета – прыехалі госці з Мінска. У клубе нас сустрэлі з гарбатаю ды пірагамі. Спачатку жанчыны былі вельмі стрыманымі, але калі наш гарманіст сыпанаў мелодыі танцаў, знаёмых ім з маладосці, а хлопцы і дзяўчаты ў вышываных кашулях так хораша іх танчылі, то жанчыны разняволіліся. Хутка яны таксама танцавалі з намі, хоць і скардзіліся, што ногі балюць, што забыліся, як танцаваць. І не толькі танчылі, а усё больш ахвотна спявалі (і па чарзе з нашымі спевакамі, і разам) песні сваёй маладосці, знаёмых і нам. І самае прыемнае было, калі жанчыны не ўтрыма-

ліся, сталі ўспамінаць гарэзныя прыпеўкі.

Наша вечарына зацягнулася амаль на тры гадзіны, і разыходзіліся мы ўжо добрымі сябрамі, шчаслівымі, прыемна стомленымі. Гулялі яшчэ ў мяне на панадворку амаль да першых зорак, бо вечар быў лагодны, цёплы. Павячэраўшы, сябры паехалі дадому, у Мінск.

А ў мяне наступным днём суседзі пыталіся: «Ці не юбілей у вас святкавалі? Так хораша гармошка грала, ды спявалі добра». Выгаворвалі, што не запрасіла: «Да мяне ж і дзеці на выхадныя прыехалі, яны тут у школе вучыліся, тады іх яшчэ навучалі народнаму танцу. Яны б з радасцю таксама прыйшлі». Тым, хто быў з намі, танцы вельмі спадабаліся.

Мода на вечарыны беларускага народнага танца прыйшла ўжо ў многія беларускія гарады ды вёскі (дакладней будзе сказаць – вярнулася). Спадзяемся, што вернецца яна і ў пасёлак Крупскі, што спеўна-танцавальныя сустрэчы тут зробяцца звычайнай з'явай і не давядзецца гойсаць у горад на дыскатэкі. Пачатак ужо ёсць!

Антаніна МАЛАМА,
танцорка Школы
традыцыйнага мастацтва
гурта «GUDA»

Наш календар

Альберт Паўловіч — 140 гадоў з дня нараджэння

Вядомы беларускі паэт-гумарыст, драматург, перакладчык і мастак **Альберт ПАЎЛОВІЧ** нарадзіўся 11 лістапада 1875 г. у Мінску. Паходзіў з шляхецкага роду. Скончыў чатырохкласнае гарадское вучылішча ў Мінску (1894). 13 ліпеня 1894 г. уладкаваўся ва Упраўленне Лібава-Роменскай чыгункі: чатыры гады працаваў канторшчыкам галоўнай бухгалтэрыі, потым памочнікам бухгалтара і бухгалтарам у розных установах. За руплівую працу Альберт Францавіч быў узнагароджаны срэбным медалём на станіслаўскай стужцы і ордэнам святога Станіслава.

Захапляўся гульнёй у шашкі і шахматы. Друкаваў у часопісах і газетах шахматныя і шашачныя задачы. Жыў у аднапавярховым драўляным доме на былой Нова-Раманаўскай, № 36 (цяпер – Раманаўская Слабада, частка тэрыторыі калынінцэўскага «Беларусь»), які застаўся ў спадчыну ад бацькі. У 1890–1917 гг. тут адбываліся сустрэчы беларускай інтэлігенцыі. У розныя часы ў доме А. Паўловіча

былі Браніслаў Эпімах-Шыпіла, Янка Купала, Якуб Колас, Алаіза Пашкевіч, Цішка Гартны, Змітрок Бядуля і Максім Багдановіч.

У вольны ад працы і заняткаў паэзіяй час улетку вышываў ваўнянымі ніткамі вялікія дываны з адлюстраваннем розных краявідаў. Вышыў тры дываны, два з якіх дэманстраваліся на мастацкай выставе 1914 г. Займаўся калекцыянаваннем манетаў, пёраў, марак і паштовак.

У 1932 г. А. Паўловіч пераехаў у Маскву. Пасля жыў на Урале, з 1946 г. – у Курску.

Літаратурную дзейнасць пачаў у канцы XIX ст. У друку ўпершыню выступіў у 1907 г. на старонках газеты «Наша Ніва». Матывы яго ранняй творчасці засяроджваюцца на тэмах сялянскай нядолі і гаротнага стану роднай краіны. Таксама пісаў лірычныя вершы. Да такіх твораў адносяцца «Родны край» і «Родныя малюнкi», у якіх гучаць патрыятычныя матывы, пейзажная і філасофская лірыка («Трывога», «Мары», «Летняя ноч», «Над

А. Паўловіч за вышывай дывана

Свіслаччу» і інш.). У пазнейшых лірычных вершах, што друкаваліся ў 1913–1914 гг. у клерыкальнай газеце «Беларусь», сацыяльная тэматыка заглушаецца рэлігійна-містычнымі матывамі («У нядзелю», «Званы», «Сон і вечнасць»).

Найбольшы след у гісторыі беларускай паэзіі пачатку XX ст. пакінуў А. Паўловіч у гумарыстыцы. Ён аўтар шматлікіх жартоўных сцэнак і гумарыстычных замалёвак, пераказаў беларускіх народных анекдотаў («Пан і акуллары», «Ракі», «На

начлезе», «Няўмекі і лекі», «Шчодрая ахвяра», «Маладая гаспадыня» і інш.). У аўтабіяграфіі «Мой жыццяпіс» (якую ў 1927 г. даслаў Л. Клейнбаргу) А. Паўловіч прыводзіць статыстыку сваіх твораў: гумарыстычныя вершы – 175 назваў, лірычныя – 120.

Аўтар артыкулаў «Забытае» (да гісторыі тэксту «Гутаркі Данілы са Спяпанам», 1925), «Сялянка» В. Дуніна-Марцінкевіча на мінскай сцэне» (1929). Друкаваўся ў альманаху «Маладая Беларусь», часопісе «Лучынка» і інш. Выдаў зборнік вершаў «Снапок» (1910), драму «Васількі» (1919). На беларускую мову перакладаў творы А. Пушкіна, Т. Шаўчэнкі, М. Канапніцкай, У. Сыракомлі. Працаваў над беларускапольскім слоўнікам. Прысвяціў два вершы Янку Купалу («Каліва праўды» і «Ноч на Івана Купалу») і адзін Якубу Коласу («У хаце светлай і прасторнай»). Янка Купала адказаў яму вершам «За пяснячэнне, вершы харошы».

Жывучы ў Курску, рабіў шмат копіяў карцінаў Левітана, Шышкіна і іншых расійскіх мастакоў. Тут і памёр 17 сакавіка 1951 г.

Падрыхтаваў **Алесь САЧАНКА**

Поспехі калегаў

На 17-м Рэспубліканскім конкурсе лепшых архітэктурных твораў, які адбыўся ў верасні 2015 г. у межах Нацыянальнага архітэктурнага фестывалю «Мінск-2015», у намінацыі «Рэстаўрацыя і рэканструкцыя» (праект) дыплом 2-й ступені прысуджаны творчаму калектыву Грамадскага аб'яднання «Беларускае добраахвотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры» (у складзе: А. Вантух, І. Вантух, А. Астаповіч) за праект «Эскізны праект аднаўлення ансамбля Пакроўскай царквы ў г. Магілёве з рэстаўрацыяй і музеефікацыяй падмуркаў званіцы».

У гэтай жа намінацыі творчаму калектыву грамадскага аб'яднання прысуджаны і дыплом 3-й ступені за «Праект рэгенерацыі набярэжнай ракі Свіслач у Траецкім прадмесці з боку Старавіленскай вуліцы на тэрыторыі гістарычнага цэнтру Мінска».

Наш кар.

21 лістапада 2015 г. спаўняецца два гады з дня смерці айца Аляксандра Марозава – праваслаўнага святара, які трагічна загінуў ад рук маладых людзей, якім ён дапамагаў і апекаваўся. Гісторыя атрымала шырокі розгалас, бо гэта першы ў гісторыі незалежнай Беларусі выпадак забойства святара.

Усе, хто ведаў а. Аляксандра, сцвярджаюць, што чалавек гэты быў незвычайны. Тое магу пацвердзіць і я, бо цягам некалькіх гадоў меў унікальную магчымасць бліжэй пазнаёміцца з ім. Асабліва хочацца распавесці пра тое, як а. Аляксандр служыў на сваіх прыходах у вёсках Смаляны і Межава. Зробленае там вызначаецца асаблівым стаўленнем да гісторыі святыняў, даручаных святару.

А. Марозаў нарадзіўся 18 жніўня 1970 г. у Оршы. Бацька Анатоль Дзмітрыевіч працаваў старшынёй дзяржаўнага кантролю, маці Тамара Якаўлеўна была адной з загадчыцаў гандлёвай сферы горада. Бацька хоць і займаў адказную пасаду, аднак менавіта ён навучыў сына малітве «Ойча наш», а праз некаторы час прызнаўся, што сярод ягоных продкаў з вёскі Пакроўскае Расонскага раёна былі праваслаўныя святары.

А. Марозаў скончыў аршанскую СШ № 21, паступіў у медвучылішча, якое закончыў з чырвоным дыпломам. Пасля вучыўся ў Віцебску на псіхолога. Нейкі час спрабаваў сябе ў камерцы, аднак спробы гэтыя былі не вельмі ўдалымі...

Як у Аляксандра адбыўся прыход да веры, нам невядома. Аднак яго маці расказвае, што прыкладна ў 1996 г., калі дапамагала сваёй хвораю ляскай маці і для гэтага перабралася бліжэй да яе ў Полацк, менавіта там Аляксандр пачаў наведваць храм. Вось яе згадка: «*Прыехаў мне дапамагчы ў Полацкі сын. Дом размяшчаўся непадалёк Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра. Мяне здзівіла, куды гэта сын сыходзіць а 5 гадзіне раніцы з дому. Толькі запаліць печ і ідзе. Аднаго разу прызнаўся, што ходзіць у манастыр, пры гэтым прамовіў: "Там маё месца"*».

Праз нейкі час Аляксандр паехаў у Расію вучыцца ў духоўную семінарыю, пасля чаго вярнуўся ў Беларусь. Служыў ў Міхайлаўскай, Ільінскай цэрквах Оршы. Затым пайшоў у прыход у вёску Межава.

Апроч Межава, ён пайшоў служыць у Смаляны, дзе знаходзіцца старадаўні драўляны храм Праабражэння (XVIII ст.). Айцец Аляксандр неаднойчы ўгадваў, што яму там вельмі спадабалася... Ды вось толькі прыхаджанай мала. Людзі пасля савецкага часу з вялікай цяжкасцю вярталіся да царквы, да веры. Ды і праблемаў са старым храмам было шмат.

Даводзілася працаваць не толькі добрым місіянерам, але і добрым рабочым. Спадзяванні на дзяржаву, на тое, што царква – помнік архітэктуры, не апраўдаліся. Пасля прыйшло разуменне, што цяжкую працу неабходна рабіць самому, не надта спадзеючыся на знешнюю дапамогу. Таму невялікім прыходам латалі дзіркі ў даху, дзе захаваўся ўнікальны падкупальны роспіс: выявы 12-і евангелістаў у поўны рост. Пасля прыбіралі тэрыторыю

боркі храма, унутры праводзіў служэнні. І нават забіраўся на дах храма, каб зрэзаць парослыя на ім дрэвы. Пры гэтым быў прыкладам для іншых, бо многія потым прыходзілі дапамагчы бацюшка.

Да а. Аляксандра заўжды цягнуліся людзі. Ён нікога не пакідаў абыякавым. Заўсёды быў ветлівы і з задавальненнем паказваў храм у Смалянах, дзяліўся загадкамі і адкрыццямі старой святыні. Калі мастакі з Полацка,

бо акурат даведаўся пра захворванне на анкалогію. Але і гэтую навіну ён пераносіў годна, не абцяжарваў блізкіх людзей.

Да а. Аляксандра імкнуліся многія людзі, асабліва моладзь. Адным з тых, каму дапамагаў, быў Алег Іўчанка (якога ўрэшце і абвінавацілі ў забойстве). На момант абвясчэння прысуду яму было толькі 23 гады. Незадоўга перад гэтым ён быў выгнаны з Смалянскага аграрнага каледжа. Святар убачыў Алегаў патэнцыял, дапамагаў яму ўладкавацца на працу. Каб прасцей знайсці для маладога чалавека належны занятак, прапісаў яго ў тым доме, дзе пасля здарылася трагедыя. Хацеў дапамагчы Алегу, магчыма, убачыў у яго лёсе самога сябе, бо сам рана застаўся без бацькі. Таму ставіўся да Алега, як да сына, хоць і ведаў, што ў таго ёсць сур'ёзная бяда – праблема з алкаголем.

Што непасрэдна здарылася ўвечары 21 лістапада два гады таму, і дагэтуль загадка. Айцу Аляксандру было нанесена больш за 20 нажавых ранаў, ад якіх ён памёр. Аднак застаецца шмат нявысветленых момантаў. Як малады хлопец мог нанесці такую колькасць ранаў чалавеку, больш попытанна фізічна? Паўстае шмат пытанняў, на якія пакуль няма адказу.

А. Марозаў завяршыў свой зямны шлях. Тое, што ён зрабіў, засталася прыкладам для многіх. Праз некалькі месяцаў па смерці святара да яго магільна, якая знаходзіцца побач з царквой Праабражэння ў Смалянах, прыехалі прыхаджане з Полацка. Настаяцельніца манастыра (уякі Аляксандр хадзіў, калі быў у Полацку) даручыла прывезці на магільні драўляны крыж, па-мастацку аздоблены майстрам.

Айцец Аляксандр прадчуваў сваю смерць. Аднаго разу яму надарылася магчымасць паразмаўляць з вядомым манахам Пскова-Пячорскага манастыра, архімандрытам Іаанам (Крэсцянкіным), вядомым сваёй празорлівасцю. Цікавіла здароўе сваякоў, а таксама ўласнае жаданне весці адасобленае жыццё, стаць манахам... Засталася сведчанне людзей, што сказаў а. Іаан: «*Манахам ты ніколі не будзеш, але смерць твая будзе пакутніцкай з-за моладзі*». Пасля гэтай сустрэчы святар вярнуўся дадому, прывёз белае адзенне. Сказаў родным, што яно на той выпадок, калі з ім нешта здарыцца. Пад час пахавання і провадаў у апошні шлях а. Аляксандр быў у тым самым адзенні, якое некалі рыхтаваў для сябе.

У Беларусі ёсць шмат заступнікаў. Сваім жыццём сцвердзіў сябе верным сынам Божым і айцец Аляксандр Марозаў, неабыякавы сэрцам і палымяны чалавек.

Павел КАРАЛЁЎ

Неабыякавы сэрцам і палымяны духам

Пра айца Аляксандра Марозава

вакол храма, разводзілі кветкі, бруквалі дарожкі да царквы. Тут трэба адзначыць унікальную асаблівасць а. Аляксандра: за што браўся, тое неўзабаве спраўджвалася.

Узяліся нават за ніжны храм, які ў многіх месцах быў засыпаны зямлёю. Праз некаторы час была нанова ўладкаваная святыня ў гонар Крыжаўзвіжання. Пры гэтым многія роспісы ў храме рабіў сам настаяцель. Урэшце яго намаганнямі храм у Смалянах расквітнеў, а газеты пачалі адзначаць: «Спаса-Праабражэнская царква выклікае прыемны кантраст з атмасферай усеагульнага дэкадансу. Царкоўны падворак стаў самым прыгожым і дагледжаным кутком ва ўсёй вёсцы» (газета «Культура», № 18 за 2013 г.). Адзначым, што бацюшка цікавіўся гісторыяй святыні, імкнуўся сабраць усе магчымыя звесткі пра старажытную царкву. Для гэтага прыязджаў працаваць у Нацыянальны гістарычны архіў у Мінск. Ягонымі намаганнямі была зроблена шылда, якую змясцілі пры ўваходзе ў храм: «Спаса-Преображенский храм – памятник архитектуры в стиле барокко. Время возведения храма неизвестно. Был перестроен в 1809 году. Охраняется государством».

Таксама даглядаў а. Аляксандр і храм у в. Межава, дзе працягваў служыць ужо раз на некалькі тыдняў. Яго намаганнямі была прыведзена да ладу святыня, якая сёння размяшчаецца ў помніку архітэктуры – сядзібным комплексе пачатку XX ст. Калі ён даведаўся, што за некалькі дзясяткаў кіламетраў каля вёсак Азярок і Пількавічы Сенненскага раёна ляжыць старажытны каменны крыж, то як чалавек неабыякавы распародзіўся, каб яго перавезлі да царквы. Пры гэтым нават адбылося сур'ёзнае супрацьстаянне з жыхарамі вёсак, бо тыя не хацелі развітвацца са сваёй святыняй. Тым не менш, крыж быў перавезены і ўсталяваны побач з царквой. Расцэньваць гэта можна па-рознаму. Аднак у гэтым выявілася дзейнасць а. Аляксандра, яго неабыякавасць. Іншы мог і не думаць пра той крыж, а толькі служыць на сваім месцы. Ён жа палічыў патрэбным перавезці святыню бліжэй да царквы. Сёння старажытны крыж захаваны.

Неабыякавы ён быў і да другога аб'екта ў Межаве – храма Пакрова Багародзіцы. Занядбаная, паўразбураная святыня, якая сваім выглядам адначасова нагадвае веліч і сум па нашай гісторыі і спадчыне. Неаднойчы ён наладжваў пры-

віцебска ды іншых гарадоў вырасылі правесці чарговы мастацкі плэнер «У пошуках Атлантыды» ў Смалянах і арганізаваць выстаўку, месца для апошняй было выбране

Каменны крыж каля царквы ў Межаве

менавіта на царкоўным цвінтары.

Кожную нядзелу ў Смаляны на службу, якую праводзіў а. Аляксандр, прыязджалі паломнікі з Мінска, Оршы ды іншых гарадоў. 18 красавіка 2013 г. (за паўгода да сваёй трагічнай смерці) святар паведаміў мне, што ў Смалянах разбураюць стары будынак былога дамініканскага манастыра. Асабліва тое засмуціла, што разбурэнне адметнасці супала з Міжнародным днём помнікаў і мясцінаў... Аднак, дзякуючы своечасоваму паведамленню, значную частку старога манастыра ўдалося зберагчы. Праз некалькі месяцаў для валанцераў, якія прыехалі даглядаць старыя помнікі Смалянаў, было лёгка знойдзенае месца для жылля – у старым дамку святара непадалёк царквы, які незадоўга перад гэтым набыў а. Аляксандр.

Ён быў прыгожым, атлетычнага складу, заўжды стройным, падцягнутым. Займаўся спортам, у яго доме зберагліся гіры (па 24 кг кожная). Асаблівую ўвагу падтрыманню фізічнай формы надаваў у апошні год,

Фота Сяргея СЛЯПЦОВА

Храм у Смалянах. На першым плане абраз Маці Божай Бялыніцкай

Хто жыве ў Рагачове – той шчаслівы навек чалавек..

Гэтыя ўзнёслыя словы належаць паэту Уладзіміру Немізанскаму – сапраўднаму творцу, які ярка праявіў сябе ў розных сферах дзейнасці, унёс значны ўклад у развіццё культуры і адукацыі Рагачоўшчыны. Яго жыццё было звязанае з нашым цудоўным краем, з яго таленавітымі людзьмі.

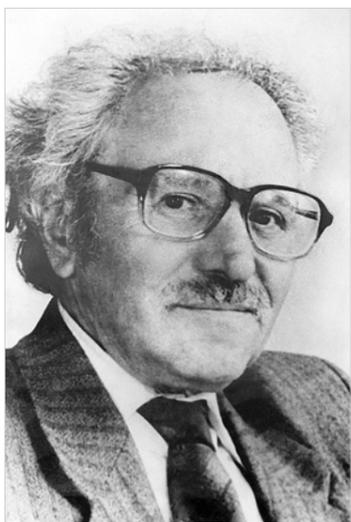
Нарадзіўся Уладзімір Львовіч 29 мая 1939 года ў Віцебску. Закончыў гарадскую СШ № 3, затым Магілёўскі педагогічны інстытут (у 1967-м). Працаваў у Смалоўскай СШ Гарадоцкага раёна, Віцебскім абкаме камсамола, Віцебскім станка-інструментальным тэхнікуме.

У 1979 годзе У. Немізанскі пераехаў у Рагачоў. Быў выкладчыкам і намеснікам дырэктара гарадскога прафесійна-тэхнічнага вучылішча № 100 будаўнікоў, затым працаваў у педагогічным вучылішчы (цяпер педкаледж). Тут па-сапраўднаму раскрыўся яго талент краянаўцы і даследчыка літаратуры. Ён, як ніхто іншы, вельмі многа зрабіў для збору, вывучэння і прапаганды творчасці мясцовых літаратараў: арганізаваў літаратурнае аб'яднанне сярод студэнцкай моладзі, кіраваў яго дзейнасцю, падрыхтаваў і выдаў зборнік паэзіі навучэнцаў педвучылішча.

Разам з нястомным працаўніком на ніве культуры, ініцыятарам выдавецкай дзейнасці Нінэль Падгурскай, якая ў той час працавала намеснікам дырэктара Рагачоўскай раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы, Уладзімір Львовіч падрыхтаваў і арганізаваў выданне трох альманахаў («Рагачоўскі розгалас», «Залаты рог», «У вянок Рагачову») з творами славетных беларускіх пісьменнікаў, якія маюць адносіны да нашага краю, а таксама літаратараў, якія нарадзіліся і выраслі тут, а затым праславілі свой куток у літаратуры і мастацтве. Широка прадстаўленая творчасць паэтаў і празаікаў, якія жывуць і працуюць у горадзе і раёне і цяпер, змешчаны і творы літаратурнай моладзі. Безумоўна, і сучасныя чытачы, і нашыя нашчадкі будуць удзячныя і Нінэль Мікалаеўне, і Уладзіміру Львовічу, і ўсім, хто прымаў удзел у ажыццяўленні гэтых выданняў.

Намаганнямі педагога і паэта У. Немізанскага быў створаны на базе педагогічнага вучылішча літаратурны музей «Пісьменнікі-землякі». У ім сабраны каля чатырох тысяч аўтаграфічных прадметаў, якія раскажваюць пра жыццё і творчасць больш чым трохсот пісьменнікаў. Дзякуючы гэтаму чалавеку жыве памяць пра многіх дзеячаў нацыянальнай культуры. Цяпер экспанаты літаратурнага музея перададзены ў Рагачоўскі музей Народнай Славы.

У. Немізанскі карыстаўся вялікай павагай у землякоў. І не толькі за сваю актыўную краязнаўчую і педагогічную дзей-

Уладзімір Немізанскі

насць, але і за ўласную паэтычную творчасць. Першыя яго вершы былі надрукаваны ў полацкай раённай газеце «Сцяг камунізму». Затым былі публікацыі ў часопісах «Полымя», «Малодосць», «Нёман», «Вожык», «Вясёлка», «Бярозка», у газетах «Літаратура і мастацтва», «Звязда», у абласных і многіх раённых газетах. Выдаў і ўласныя зборнікі паэзіі: «Иду к себе» (1996), «Чатыры зярняткі» (1998). Апошняя кніга, «Дарункі жыцця», выйшла памяротна ў 2000 годзе ў Магілёўскай абласной друкарні імя Спірыдона Собала дзякуючы руплівасці і старанню сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзіміра Шпадарука і яго сям'і, а таксама шырокай грамадскасці горада і раёна. У кнігу ўвайшлі вершы розных гадоў з аўтарскім прысвячэннем: «Маёй сям'і – жонцы Тамары і сыну Юрыю».

Паэт стварыў і свой тэкст гімна Рагачова:

Хвалі шчасця гайдаюць мой човен
На Дняпры – прыгажэйшае з рэк.
Той, хто жыве, хто жыве ў Рагачове,
Той шчаслівы навек чалавек.

У раённай сталіцы зялёнай
Хлебам-соллю страчаюць здавён.
Вас вітаюць каштаны і клёны,
Вас вітае дняпроўскі адхон.

Вас вітаюць харошыя людзі,
Запрашаюць у госці сябры...
Так было, і так ёсць, і так будзе,

Пакуль горад стаіць на Дняпры.

Пайшоў з жыцця Уладзімір Львовіч у 2000 годзе. Рука ў паэта была майстэрская, а сэрца – вялікім і шчырым. Сваімі справамі ён застаецца на зямлі Рагачоўшчыны, жыве і будзе жыць сярод нас, пакуль будуць жыць яго кнігі, яго вершы.

Міхась СЛІВА
Фота прадастаўленае сынам паэта
Юрыем НЕМІЗАНСКИМ

Знакавая на нашым мацерыку постаць

**І помняць маладыя салаўі,
Хто верным сябрам
Беларусі стаў.**

(З верша-прысвячэння
А. Пысіну. 1980 г.)

Мерыдыяны Аляксея Пысіна мяне закруцілі ў 1960-х гг. Пасля сканчэння Лявонпальскай школы ў Мёрскім раёне я пакнуўся вучыцца на фельчарскім аддзяленні Магілёў-

сімам Лужаніным, Пятром Прыходзькам... І мы, галадранцы, за дзясятак капеек набывалі кніжачкі, каб пастаяць за дарчымі надпісамі.

Пысінскія мерыдыяны пераходзілі ў паралельныя праходкі, асабліва калі я адужэў дзякуючы падтрымцы Генадзя Бураўкіна і з сакавіка 1979 г. пачаў працаваць у рэдакцыі літаратурна-драматычных праграмаў Беларускага тэлебачання. Браў удзел

жытнай Дрысы (цяпер Верхнядзвінска)... І мне важна было пашырыць веды пра пысінскія наступальныя прарывы, пра ўдачы і жахі вайны. Надакучаў франтавіку як мог. Не паспяваў ён адпісвацца.

Спрабаваў зацікавіць Аляксея Васільевіча (не вылятучвалася пшчота яго даўняга настаўніцтва) на стварэнне новых тэлепраграмаў. Падахвочваў ягоны аўтарытэт. Хоць і запозна, але выбачаюся за настойлівы прымус. Ды тэлевізійны жанр і я не ўспрымаў з асаблівай любоўю.

І толькі аднаго разу мне ўдалося запрасіць А. Пысіна ў тэлестудыю. Творцы, чый лёс быў апалены жорсткай вайной, выказваліся перад тэлекамерамі, каб перадаць глядачам свае назгаслыя перажыванні. Акрамя Пысіна ў студыі былі Іван Новікаў і Мікола Аўрамчык. Вёў перадачу Іосіф Скурко.

Я невымерна ўсцешаны, што праз усё жыццё сонечная паводка Аляксея Васільевіча ўздымала маё натхненне. І тады, калі пісаў верш-прысвячэнне, і тады, калі хацеў паказаць яго творчую асобу «ў зямным вітку» – праз выдыханне ў «Голасе Радзімы», газеце для замежжа. І сёння я нібы прытулюю да сябе знакавую на нашым мацерыку постаць, перачытваю зборнікі, дарчыя надпісы, пісьмы Паэта... Бо «Усё, што пройдзена, усё, што прапета, – у вітку застаецца зямным».

Сяргей
ПАНИЗЬНИК

Аўтографы А. Пысіна на яго зборніках «Мае мерыдыяны» і «Сонечная паводка».

скага медыцынскага вучылішча. Пасвіўшы калгасных коней, стаў апантаным кнігалюбом, у раённай газеце друкаваў мае вершы. Але стаць фельчарам – гэта таемная мара быць хоць у нечым падобным да майго хроснага бацькі – местакчовага фельчара Льва Кураша – незвычайнага наддзвінскага лекара.

На маё задавальненне, у вучылішчы (даўняй школе павітх) навучэнцаў «накручвалі» не толькі правільна пазначаць «dentur tales dozes» у рэцэптах. Нас далучалі і да мастацкай самадзейнасці, на сцэне выхваляцца. Запомнілася: «In roetis non Homere soli lokus est» – «не толькі Гамеру ёсць месца сярод паэтаў». На пасяджэнні літаб'яднання пры газеце «Магілёўская праўда» бегаў з ахвотай. Аляксей Васільевіч не выстругваў з маіх лірычных парасткаў нейкія там калочки, прыдатныя для ўтыкання ў газетныя радкі. Пупышкі пакідаў для новай лісты.

Ён часта запрашаў на літаратурныя сустрэчы з пашанотнымі гаспадарамі горада – Янкам Брылём, Мак-

у падрыхтоўцы перадачаў «Спадчына», «Памяць», «У сям'і адзінай»... Часта гучала мая аўтарская 15-хвілінная перадача пра кніжныя навінкі. Для папаўнення відэамаатэрыялаў адпраўляўся з патрэбным экіпажам у Мёрскі ці Верхнядзвінскі раёны, або нават у Літву, у Латвію.

Фронтавік А. Пысін з баямі прайшоў амаль праз усю Латвію. Хто дасць патрэбныя сведчанні? Толькі ён! Я, збіраючы матэрыял пра Асвейскую трагедыю, наведваў ацалелых жыхароў каля Бігосава, стара-

Аляксей Пысін з вядучым Іосіфам Скурко на запісе тэлеперадачы. 1980-я гг. Фота С. ПАНИЗЬНИКА

Дзе варта пабываць

Калядная праграма для беларускіх дзетак

Музей беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах прапануе калядную праграму для школьнікаў. Спазнавальная экскурсія па залах музея расказае аб шэдэўрах беларускага народнага мастацтва, напрыклад, аб саламяных царскіх варотах XVIII ст. Пад час займальнага майстар-класа госці пазнаёмяцца з некаторымі рамёствамі бліжэй. Кожны ўдзельнік займее памятны сувенір, зроблены ўласнымі рукамі. Кульмінацыя свята – батлеечны тэатр па народных матывах «Дзве сястры – дзве каляды». Завершыць святочную праграму прыход сапраўдных калядоўшчыкаў. Абрадавая дзедз з класічнымі вобразамі «каляднай казы» ды «вучонага мядзведзя» пройдзе з удзелам гледачоў. Самыя актыўныя дзеці атрымаюць салодкія пачастункі.

Праграма

1. Экскурсія па залах музея – 1 гадзіна.
 2. Майстар-клас (на выбар; паводле папярэдняга замовы) – 1 гадзіна.
 3. Спектакль «Дзве сястры – дзве каляды» і выступленне калядоўшчыкаў – 1 гадзіна.
- Кошт праграмы на 1 чалавека – 100 тыс. (групы ад 30 чал.)

Варыянты майстар-класаў

* «**Повязь часоў**» – майстар-клас па ткацтве паясоў. Кожны ўдзельнік выбірае колеравую гаму сам і цягам гадзіны стварае невялікі пояс. Па заканчэнні працы – забірае свой выраб з сабой.

* «**Саламяны цуд**» – майстар-клас па саломаляцтвенні. Пад кіраўніцтвам прафесійнага майстра ўдзельнікі ствараюць елачную цацку – «анёла», які застаецца ў гэцей.

* «**Лялечны карагод**» – майстар-клас па стварэнні традыцыйных абрадавых «лялек-мотанак». Такія лялькі можна выкарыстоўваць і як елачныя цацкі.

* «**Пластыка гліны**» – майстар-клас па вырабе птушак-свісцёлак з гліны. Праводзіць прафесійны майстар. Свой выраб можна будзе забраць з сабою.

Даведкі па тэлефонах:
8 017 507 44 69
ці +375 29 135 32 41 (Дар'я)

Паводле інфармацыі арганізатараў

Галіна ЗАГУРСКАЯ

Сяргею Палуяну

«Ён быў, як месяц адзінокі...»

Максім Багдановіч

Не зразуметы, у галечы,
Ён не адолеў бегу дзён –
І паднябесны ціхі звон
Тады сказаў яму аб вечным.
Пісаў наш творца,
што ўсё роўна,
Як будуць смерць яго ўспрымаць.
Не здолеў болей гараваць,
Хаця задумак меў ён поўна.
Пра адраджэнне краю марыў –
Хацеў ён жыць не проста так.
Душу меў чулую зямляк,
Але жыццё было як кара.
Яшчэ пісаў ён напаследак
Пра цуд жыцця і цуд красы,
Але адняць не змог касы
У той, што наш апошні сведак.

І вось прыняў фатальны выбар,
Зрабіў адчайны горкі крок,
Жыццё тым кінуўшы папрок
І напісаўшы, як верлібр,
Што лёс яго зусім не песціў,
І «жыццё не вартае таго,
Каб жыць», жадаючы ўсяго,
Бо хтось народ рабом памеціў.
Ён быў самотны, адзінокі,
Зямных не вытрымаў пакут
І, развязаўшы вузел пут,
Пайшоў з жыцця ў прастор шырокі.
І вось блукае у сінечы
І аглядае родны край,
Дзе колісь марыў ён пра рай
Для ўсіх людзей зямлі адвечнай.

СЯРГЕЙ ПАЛУЯН
ЛІСТЫ Ў БУДУЧЫНЮ

МІНСК
«МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА»
1986

Міхал Клеафас Агінскі

Да 250-годдзя з дня нараджэння

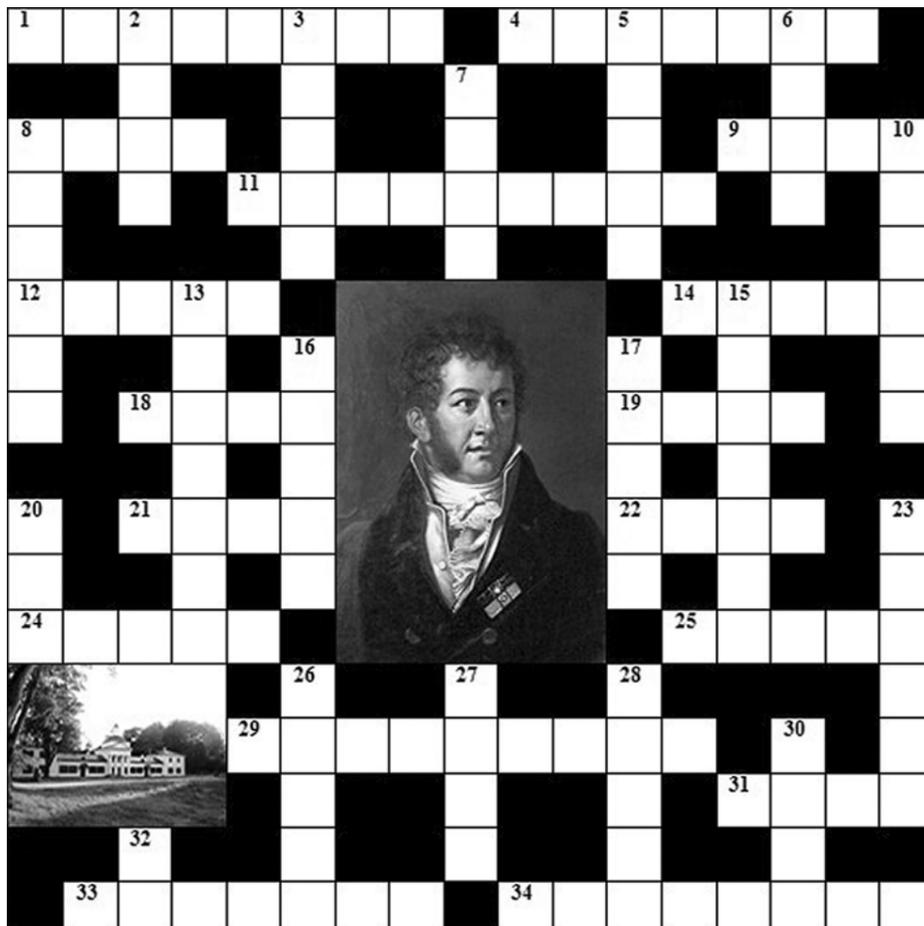
Уздоўж

1. Той, хто займаецца дыпламатычнай работай. Ім быў кампазітар, паэт, вялікі падскарбі літоўскі, вялікі мечнік літоўскі, дзяржаўны дзеяч Рэчы Паспалітай Міхал Казімір Агінскі. 4. Сядзіба М.К. Агінскага на Смаргоншчыне (даўней – у Ашмянскім павеце), дзе кампазітар стварыў лепшыя музычныя творы, у тым ліку і сусветна вядомы паланэз лямінор «Развітанне з Радзімай». 8. «Воі прагнуць волі, воля – свет і доля. // Броні звон ды коні, коні – ... «Пагоні!». 3. Песні «Развітанне з Радзімай» (сл. С. Сокалава-Воюша, муз. М. Агінскага); на музыку паланэзу напісаныя яшчэ 6 вершаў, у тым ліку верш У. Караткевіча. 9. Адна з разнавіднасцяў музычнага тэатра. 11. Асноўны матыў, які паўтараецца на працягу ўсяго музычнага твора. 12. Наносны пясчаны пагорак. 14. Вершаваная страфа з чатырох радкоў. 18. Месца, па якім сцякае вада. 19. Праграма якога-небудзь дзеяння. 21. Чарада птушак. 22. Травяністая расліна, якая знайшла асаблівае месца ў беларускім песенным вясельным фальклоры. 24. Спецыяльна ўстаноўлены рэжым харчавання. 25. Сукупнасць нормаў паводзінаў. 29. Узброенае выступленне супраць царскай Расіі пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюшкі, у якім актыўны ўдзел прыняў М.К. Агінскі. 31. Элементарная адзінка музычнага метра. 33. ... Янушкевіч. Імя беларускага скульптара, аўтара помніка М.К. Агінскаму ў Маладзеч-

не. 34. Даўні клавійна-струнны музычны інструмент.

Упоперак

2. Рака, левы прыток Прыпяці. 3. ...сядзіба М.К. Агінскага. Культурная ўстанова, якая існуе цяпер на былой сядзібе кампазітара. 5. Раздзел суднаваджэння. 6. Роўная бязлесная прастора. 7. Урачыстая песня, сімвал дзяржаўнага адзінства Польшчы, музыку якой прыпісваюць М.К. Агінскаму. 8. Агульнае найменне струнных клавійных музычных інструментаў, для якіх першапачаткова быў напісаны вядомы паланэз Агінскага. 10. Міжнародная ўстанова па культуры, адукацыі і навуцы, якая 2015 год абвясціла годам М.К. Агінскага. 13. Той, хто апякуецца над якой-небудзь справай. Ім быў Міхал Казімір Агінскі, родзіч кампазітара, які рабіў ахвяраванні для касцёла і кляштара ў мястэчку Смілавічы; на яго сродкі быў пабудаваны Агінскі канал, які злучаў р. Ясельду з р. Шчарай. 15. Навуковая праца, якую пад назвай «Лісты пра музыку» напісаў М.К. Агінскі ў 1828 г. 16. Гарманічнае спалучэнне некалькіх музычных гукаў рознай вышыні. 17. Музычна-драматычны твор; М.К. Агінскі з'яўляецца аўтарам музыкі і лібрэта да ... «Зеліда і Валькур, або Баналарт у Каіры». 20. «... Агінскага». Пад такою назвай сёлета з 25 красавіка па 12 снежня праходзіць музычны фэст, які ўзначальвае музыкант, музыказнаўца А. Фралоў.

23. Краіна, у якую М.К. Агінскі выехаў у 1823 г., дзе і знайшоў свой апошні прытулак. 26. Музычны лад бадзёрай, радаснай гукавой афарбоўкі. 27. Стадыя якога-небудзь працэсу. 28. ... М.К. Агінскага «Мемуары пра Польшчу і палякаў

з 1788 па 1815 г.» у 4-х тамах, выдадзеная ў Парыжы. 30. Скульптура тулава чалавека. 32. Чацвёртая нота музычнай гамы.

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ

Лістапад

23 – Міронаў Аляксандр Яўгенавіч (1910, Орша – 1992), пісьменнік, заслужаны работнік культуры Беларусі – 105 гадоў з дня нараджэння.

23 – Ярмоліна Ларыса Аляксандраўна (1900, Мазыр – 1984), актрыса, тэатральны дзеяч, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 115 гадоў з дня нараджэння.

24 – Любімаў Леў Уладзіміравіч (1905, Расія – 1977), беларускі і расійскі дырыжор, народны артыст Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

24 – Старажэнка Аляксей Пятровіч (1805, Украіна – 1874), дзяржаўны дзеяч, пісьменнік, аўтар апавяданняў, падарожных нататак і нарысаў пра Беларусь і паўстанне 1863 – 1864 гг. – 210 гадоў з дня нараджэння.

25 – Язэп Кашыц (1795, Брэсцкая вобл. – 1868), рэвалюцыянер, удзельнік Айчынай вайны 1812 г., адзін з кіраўнікоў паўстання 1830 – 1831 гг. у Беларусі – 220 гадоў з дня нараджэння.

25 – Цеханавецкі Уладзіслаў Міхал Стэфан Эмануэль Іосіфавіч (Паўлавіч) (1860, Украіна – 1910), дзяржаўны дзеяч, гісторык, краязнаўца, аўтар гісторыі мянтка Бачэйкава (Бешанковіцкі р-н) – 155 гадоў з дня нараджэння.

26 – Алімаў Леў Барысавіч (1945, Брэст), мастак, які працуе ў станковай і кніжнай графіцы, ганаровы акадэмік Расійскай акадэміі мастацтваў – 70 гадоў з дня нараджэння.

26 – «Добры вечар» (Мінск; выдавалася з 26 лістапада 1990 да 18 жніўня 1995 г.), мінская гарадская газета на беларускай і рускай мовах – 25 гадоў з часу заснавання.

26 – Караткевіч Уладзімір Сямёнавіч (1930, Орша – 1984), пісьменнік, перакладчык, крытык, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Якуба Коласа (1984), Літаратурнай прэміі імя І. Мележа (1983) – 85 гадоў з дня нараджэння.

26 – Семаняка Юрый Уладзіміравіч (1925, Мінск – 1990), кампазітар, народны артыст Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1972) – 90 гадоў з дня нараджэння.

26 – Янушкевіч Яўстафій (1805, Слуцкі пав. – 1874), кнігавыдавец, публіцыст, мемуарыст, адзін з арганізатараў паўстання 1830 – 1831 гг. на тэрыторыі Беларусі – 210 гадоў з дня нараджэння.

27 – Лаўскі Вячаслаў Якубавіч (1900, Навагрудскі р-н – 1951), дзеяч беларускага студэнцкага руху, педагог – 115 гадоў з дня нараджэння.

27 – Навумаў Міхаіл Якаўлевіч (1915, Віцебск – 1979), мастак у галіне афармлення мастацтва, жывапісец – 100 гадоў з дня нараджэння.

28 – Асторына Аляксандра Паўлаўна (1900, Расія – 1982), актрыса, рэжысёр, заслужаная артыстка Беларусі, адна з арганізатараў Брэсцкага абласнога тэатра лялек – 115 гадоў з дня нараджэння.

28 – Аўдоця Клеўжыц (Еўдакія Якаўлеўна) (1895, Лунінецкі р-н – 1975), народная спявачка, знаўца традыцыйнага беларускага фальклору – 120 гадоў з дня нараджэння.

29 – Аўчынікі Мікалай Аляксеевіч (1905, Расія – 1980), жывапісец, які не меў спецыяльнай мастацкай адукацыі, аўтар шматфігурных карцінаў, пейзажаў і нацюрмортаў – 110 гадоў з дня нараджэння.

30 – Вангін (Блажэвіч) Андрэй Аляксандравіч (1895, Браслаўскі р-н – 1977), адзін з вядучых акцёраў у трупце У. Галубка ў Мінску – 120 гадоў з дня нараджэння.

30 – Жыхараў Георгій Іванавіч (1915, Слаўгарад – 1973), дырыжор, балалаечнік, дабрыст, педагог, дзеяч самадзейнага мастацтва, майстар аранжыроўкі, інструментоўкі, прапагандыст твораў беларускіх кампазітараў і народнай музыкі – 100 гадоў з дня нараджэння.

Майстар-класы па мове

Ю. Жыгамонт

той факт, што ў Беларусі не так шмат беларускамоўных сем'яў, асабліва сярод гарадскога насельніцтва, гэтую праблему мы павінны вырашаць агулам, усім грамадствам. У нас цудоўная дзіцячая літаратура, выдатныя пісьменнікі, і разам мы можам паўплываць на сітуацыю ў моўным асяродку. Гэта выдатна, што такая знакамітая кампанія, як velcom, узялася за такі гучны праект. Сёння ён вельмі неабходны і патрэбны. Я думаю, што гэтая першая ластаўка, калі вялікі бізнес прыкмуў да вельмі высакароднай і патрэбнай справы – прышчэпляць дзецялюбую да беларускай мовы. Таму я з вялікай ахвотай і задавальненнем удзельнічаю ў гэтым праекце».

Арганізатарам адукацыйнага праекта выступіла кам-

панія velcom з падтрымкай Камітэта па адукацыі Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта. У лістападзе слухачамі беларускамоўных урокаў стануць вучні 2-3 класаў дзесяці агульнаадукацыйных школ Мінска, а таксама навучэнцы дзвюх школ для дзяцей з асаблівасцямі развіцця.

«Кампанія velcom заўсёды надавала ўвагу папулярна-сці беларускай мовы сярод маладога пакалення, – каментуе кіраўнік аддзела карпаратыўных камунікацый кампаніі velcom Вячаслаў Смірноў. – Гэта не толькі важны пункт у рамках карпаратыўнай сацыяльнай адказнасці кампаніі, але і наш рэальны ўнёсак у захаванне нацыянальнай культуры і традыцыяў. Праект «Чытаем па-беларуску з velcom» ахапіў ужо 10 школ, і, як паказала рэакцыя дзяцей, ён з'яўляецца вельмі запатрабаваным».

Па дадатковую інфармацыю можна звяртацца да вядучага спецыяліста аддзела карпаратыўных камунікацый кампаніі velcom Віктара Пазнякова па тэлефоне 8029 679 32 95 і e-mail: v.pozdnyakov@velcom.by, а таксама да каардынатара праекта Вячаслава Корсака (8044 584 17 81, e-mail: 4asopis@gmail.com).

Паводле прэс-рэліза

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 42

1. Асалода.
2. Арабіст.
3. Танцор.
4. Ракіта.
5. Агінскі.
6. Ігумен.
7. Нацюрморт.
8. Трапасфера.
9. Абуховіч.
10. Ча-сопіс.
11. Сакавік.
12. Каліноўскі.
13. Ісландыя.
14. Якар.
15. «Рагнеда».
16. Астравец.
17. Цупер.
18. Рог.
19. Гегемон.
20. Нумізмат.
21. Тост.
22. Табар.
23. Разнарадка.
24. Аркуш.
25. Швагер.
26. Рагаціна.
27. Аўтограф.
28. Феадал.
29. Луара.
30. Адрасат.
31. Тальянка.
32. Арліца.
33. Абочына.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

НЁМАНСКАЕ ШКЛО (заканчэнне артыкула). Выдзіманая масавыя вырабы ў 1890 – 1920-я гг. ствараліся ў стылі мадэрн, пазней пад уплывам чэшскага шкла і школы «Баўхаўза» – функцыяналізму, канструктывізму і кубізму. Сярод размалёвак пераважалі пейзажныя і кветкавыя кампазіцыі, што стылістычна набліжаюцца да размалёвак на беларускіх дыванах пачатку XX ст. У 1940 – сярэдзіне 1950-х гг. пераважаў выраб посуду з каляровага накладканага (2 – 3-слойнага) жоўтага, зялёнага, сіняга, фіялетавага і чырвонага шкла па бясколёрным і малочным, аздоблены шліфаваным геаметрычным і зрэдку раслінным арнамантам. У канцы 1950-х гг. частку масавага посуду выраблялі па ўзорах мастакоў Маскоўскага камбіната прыкладнага мастацтва.

З 1956 г. на заводзе працуюць прафесійныя мастакі, творы якіх сталі значным укладам у распрацоўку мастацкага шкла. Серыйным і дэкаратыўным вырабам уласцівае скульптурна-вобразнае вырашэнне (бутлі «Гута» У. Мурашвера, дэкаратыўны посуд «Чабан» і «Бухара» Л. Мягковай). З 1969 г. майстар А. Федаркоў распрацаваў і ўкараніў у масавую вытворчасць новы метад дэкаравання вырабаў сульфідна-цынкавым шклом пад назвай «нёманская ніць». У 1970-я гг. мастакі К. Вакс, В. Дзівінская, Жюхаў распрацавалі новыя віды ўзбагачэння малюнкаў фактуры шкляных вырабаў спосабам ціхага выдзімання, што дало магчымасць выкарыстаць разнастайныя сродкі пры стварэнні мастацкага вобраза ў шкле (прыборы для віна «Народны» і «Вечаровы» Вакс, блоды «Леў» Дзівінскай і «Карабель» Жюхава). У 1980-я гг. створа-

ная брыгада па вырабе масавых рэчаў у тэхніцы пракатнага маліравання.

Сучаснае нёманскае шкло характарызуецца разнастайнасцю мастацкай стылістыкі (спалучэннем выяўленчай і асацыятыўнай вобразнасці ў творчасці розных мастакоў, дызайнерскімі распрацоўкамі эталонаў для механізаванай аўтаматычнай лініі па вырабе выдзіманага посуду, а таксама прасаванага) і разнастайнасцю тэх-

нікаў формаўтварэння (гута, прэс, рухомае і ціхае выдзіманне, рыфленне, пракатнае маліраванне), шырокім ужываннем розных тэхнікаў дэкаравання – халоднага (алмазная грань, шліфоўка, пескаструменная тэхніка, фотадрук, размалёўка) і гутнага (прылепы, пячаткі, аплікацыі, дробная пластыка, каларыява крошка, ніці сульфідныя, крыялітавыя, каляровыя, бясколёрныя).